

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:

Esas Sayısı : 2016/65 (Siyasi Parti Mali Denetimi)

Karar Sayısı : 2019/33

Karar Tarihi: 16/10/2019

I. MALİ DENETİMİN KONUSU

Demokrat Partinin 2015 yılı kesin hesabının incelenmesidir.

II. İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Burhan ÜSTÜN, Serdar ÖZGÜLDÜR, Serruh KALELİ, Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Recep KÖMÜRCÜ, Nuri NECİPOĞLU, Hicabi DURSUN, Celal Mümtaz AKINCI, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Hasan Tahsin GÖKCAN, Kadir ÖZKAYA, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL ve Yusuf Şevki HAKYEMEZ'in katılımlarıyla 31/5/2017 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında öncelikle suç duyurusunda bulunulup bulunulmayacağı sorunu görüşülmüştür;

2. 22/4/1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 73. maddesinin üçüncü fıkrasının ikinci cümlesinde "*İller teşkilatından gönderilenler ve parti merkezine ait olan kesinhesaplar, merkez karar ve yönetim kurulunca incelenerek karara bağlanır ve birleştirilir*" denilmiş ve aynı Kanun'un 74. maddesinin ikinci fıkrasında da "*Siyasi partilerin genel başkanları, karara bağlanarak birleştirilmiş bulunan kesin hesap ile parti merkez ve bağlı ilçeleri de kapsayan iller teşkilatının kesin hesaplarının onaylı birer örneğini Haziran ayı sonuna kadar Anayasa Mahkemesine ve bilgi için Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına vermek zorundadırlar. Bu belgelere, ilgili siyasi partinin aynı hesap döneminde edindiği taşınmaz ve değerli yüz milyon lirayı aşan taşınır malların, menkul kıymetlerin ve her türlü hakların değerleri ile edinim tarihlerini ve şekillerini de belirten listeleri eklenir*" denilerek il örgütlerinden gönderilen kesin hesaplar ile Parti Genel Merkezine ilişkin kesin hesabın Merkez Karar ve Yönetim Kurulunca incelenerek karara bağlanacağı, birleştirileceği; birleştirilmiş kesin hesap cetvellerinin de Anayasa Mahkemesine sunulacağı hükmü bağlanmıştır.

3. Yargıtay Cumhuriyet Demokrat Partinin teşkilatlandığı on beş il ve bağlı ilçe örgütlerine ilişkin 2015 yılı içinde herhangi bir gelir ve giderin gerçekleşmediği ifade edilerek 2015 yılı kesin hesabının gönderilmediği tespit edilmiştir.

4. Siyasi partilerin faaliyetlerini yürüttükleri genel merkez, il, ilçe ve belde başkanlıklarına ait yerler partilerin kendilerine ait olabileceği gibi kiralık olarak da kullanılabilir. Şayet parti yetkililerine ait veya bunların kendilerinin kullandıkları yerlerde siyasi parti faaliyette bulunuyor ise bu takdirde kira sözleşmesi düzenlenerek isabet eden tutarın partiye bağış olarak kaydedilmesi gerekir.

5. Ayrıca partilerin genel merkez, il, ilçe ve belde başkanlıklarının hayatın olağan akışı gereği kira, su, elektrik, posta, telefon, kırtasiye, tutulacak defterlerin satın alınması vb. birtakım genel yönetim giderlerini de yapması gerekir.

6. 2820 sayılı Kanun'un 69. maddesinin birinci fıkrasında bir siyasi partinin bütün gelirlerinin o siyasi partinin tüzel kişiliği adına elde edileceği, 70. maddesinin birinci ve ikinci fıkralarında siyasi partilerin giderlerinin amaçlarına aykırı olamayacağı ve bir siyasi partinin bütün giderlerinin o siyasi parti tüzel kişiliği adına yapılacağı, 111. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendinde de yapılan inceleme ve araştırmaları engelleyen ve istenen bilgileri vermeyen parti sorumluları hakkında altı aydan bir yıla kadar hapis ve altmış milyon liradan az olmamak üzere ağır para cezası verileceği hüküm altına alınmıştır. Bu hükümlere göre parti yetkililerinin genel yönetim giderlerini kendi imkânlarıyla karşılamaları mümkün değildir. Parti yetkililerinin bu şekilde yapmış oldukları gider bedellerini partiye bağış geliri olarak kaydetmek suretiyle parti tüzel kişiliği adına hesaplara dâhil etmesi gerekir.

7. Yönetim giderlerinin hesaplarda görülmemesi kayıt dışı gelir ve gider oluşturulduğunu göstermektedir. Bu durumda 2820 sayılı Kanun'un 69. ve 70. maddelerine aykırı davranılmış olmaktadır.

8. Mahkemeye bilgilerin istendiği şekliyle verilmemesi, hesap verilebilir şekilde kayıt ve belge düzeninin oluşturulmaması, hesabın dışında gelir ve gider oluşturulması, inceleme ve araştırmayı engellemeye yönelik eylemler olduğundan 2820 sayılı Kanun'un 111. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi gereğince gerekli işlemlerin yapılmasını temin için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulması gerekir.

9. Bu itibarla Demokrat Partinin 2015 yılı kesin hesabının incelenmesi sonucunda;

- Genel Merkeze ait kesin hesapların sunulmasından dolayı işin esasının incelenmesine,

- Esas incelemenin yapılabilmesi amacıyla Genel Merkez kesin hesabının dayanağını oluşturan gelir-gider belgeleri ile bu belgelerin kaydedildiği defterleri Sayıştay Başkanlığına göndermesi için Partiye bu kararın tebliğinden itibaren 30 gün süre verilmesine,

- Anayasa Mahkemesine istenen bilgilerin istendiği şekliyle verilmemesi, hesap verilebilir şekilde kayıt ve belge düzeninin oluşturulmaması, hesabın dışında gelir ve gider yapılması, inceleme ve araştırmayı engellemeye yönelik eylemler olduğundan Parti sorumluları hakkında 2820 sayılı Kanun'un 111. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi uyarınca yasal işlem yapılması için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulmasına,

OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. ESASIN İNCELENMESİ

10. Demokrat Partinin Anayasa Mahkemesine verdiği 2015 yılı kesin hesap çizelgeleri ile dayanağını oluşturan defter ve belgeler üzerinde yapılan inceleme sonuçlarını içeren ve Sayıştay Başkanlığı tarafından hazırlanıp Raportör Burak FIRAT tarafından Heyete

sunulan esas inceleme raporu, Anayasa ve 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun ile 2820 sayılı Kanun'un ilgili kuralları, bunların gerekçeleri ve diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüldüğü düşünüldü:

11. Denetimin maddi ögelerini oluşturan defter ve belgelerde Partinin 2015 yılı gelirler toplamının 1.848.862,00 TL, giderler toplamının 5.519.493,82 TL olduğu anlaşılmaktadır.

12. Partinin 2015 yılı kesin hesabının gelir ve gider rakamlarının yukarıda açıklanan tutarlardan oluştuğu; bu hâliyle 2015 yılı kesin hesabının doğru, denk ve 2820 sayılı Kanun'a uygun olduğu sonucuna varılmıştır.

A. Gelirlerin İncelenmesi

1. Genel Merkez Gelirleri

13. Partinin Genel Merkez gelirleri toplamı 737.500,00 TL olup bunun 185.000,00 TL'si satış gelirlerinden, 550.000,00 TL'si alınan avans gelirlerinden, 2.500,00 TL'si ise diğer parti gelirlerinden oluşmaktadır.

14. Parti Genel Merkezinin defter kayıtları ve gelir belgeleri üzerinde yapılan incelemede gelirlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak sağlandığı sonucuna varılmıştır.

2. İl Örgütleri Gelirleri

15. Parti il örgütlerinin gelirleri toplamı 1.111.362,00 TL olup bunun 990.662,00 TL'si bağış ve yardım gelirlerinden, 120.700,00 TL'si ise genel merkez yardımlarından oluşmaktadır.

16. İl örgütlerinin 2015 yılı kesin hesap çizelgelerinin gelir bölümü üzerinde yapılan incelemede gelirlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olduğu sonucuna varılmıştır.

B. Giderlerin İncelenmesi

1. Genel Merkez Giderleri

17. Partinin Genel Merkez giderleri toplamı 4.408.131,82 TL olup bunun 258.717,64 TL'si personel giderlerinden, 120.700,00 TL'si teşkilatlara yardım giderlerinden, 14.742,10 TL'si temsil ve ağırlama giderlerinden, 2.699,71 TL'si basılı kâğıt ve kırtasiye giderlerinden, 46.061,85 TL'si haberleşme giderlerinden, 59.930,83 TL'si taşıma ve vasıta giderlerinden, 104.495,50 TL'si seyahat giderlerinden, 18.840,00 TL'si kira giderlerinden, 2.888,65 TL'si bakım ve onarım giderlerinden, 30.203,80 TL'si ısıtma, aydınlatma ve temizlik giderlerinden, 50.478,97 TL'si vergi, harç ve noter giderlerinden, 189.695,70 TL'si propaganda malzeme giderlerinden, 193.491,10 TL'si basın ve yayım giderlerinden, 3.144.968,00 TL'si geçen yıldan kalan borç ödemesi giderlerinden ve 170.217,97 TL'si diğer giderlerden oluşmaktadır.

18. Parti Genel Merkezinin defter yazıtları ve gider belgeleri üzerinde yapılan incelemede aşağıda belirtilenler dışındaki giderlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak gerçekleştirildiği sonucuna varılmıştır:

A. Partiye gönderilen yazıyla 2015 yılı işletme defterinde kayıtlı olan ve ayrıntısı aşağıdaki tabloda verilen toplam 1.250,00 TL tutarındaki harcamaya ait fatura veya fatura yerine geçen belgenin gönderilmesi istenmiştir.

Yevmiye Tarihi	Yevmiye No	Açıklama	Tutar
15.2.2015	77	Cumhuriyet Izgara Yemek Bedeli	500,00 TL
26.5.2015	290	Temsil ve Ağırılama Yemek Bedeli	263,00 TL
13.10.2015	391	Temsil ve Ağırılama Yemek Bedeli	487,00
TOPLAM			1.250,00 TL

Parti tarafından anılan yazıya verilen cevapta söz konusu giderlerin siyasi faaliyetler kapsamında yapıldığı belirtilerek yazı ekinde giderlere ait yazar kasa fişleri sunulmuştur.

2820 sayılı Kanun'un 74. maddesinin altıncı fıkrasında “Siyasi partiler harcamalarını fatura, fatura yerine geçen belgeler ile bu belgelerin temin edilmesinin mümkün olmadığı hallerde harcamanın doğruluğunu gösterecek muhtevaya sahip olmak şartıyla diğer belgelerle tevsik ederler. Ancak kaybolma, yırtılma ve yanma gibi mücbir sebeplerle aslının temin edilmediği hallerde, fatura ve fatura yerine geçen belgeler yerine bu belgeleri düzenleyenlerden alınacak tasdikli örnekleri kullanılabilir.”, 75. maddesinin dördüncü fıkrasında “Anayasa Mahkemesi denetimi sonunda, o siyasi partinin gelir ve giderlerinin doğruluğuna ve kanuna uygunluğuna veya kanuna uygun olmayan gelirler ile giderler dolayısıyla da bunların Hazineye gelir kaydedilmesine karar verir.” ve 76. maddesinin son fıkrasında “Belgelendirilmesi gerektiği halde belgelendirilmeyen parti giderleri miktarınca parti malvarlığı, Anayasa Mahkemesi kararıyla Hazineye irat kaydedilir.” denilmektedir.

Yukarıda yer alan mevzuat hükümleri gereğince siyasi partiler harcamalarını fatura, fatura yerine geçen belgeler ile bu belgelerin temin edilmesinin mümkün olmadığı hallerde harcamanın doğruluğunu gösterecek muhtevaya sahip olmak şartıyla diğer belgelerle tevsik etmek zorundadırlar. Ayrıca kaybolma, yırtılma ve yanma gibi mücbir sebeplerle aslının temin edilmediği hallerde de fatura ve fatura yerine geçen belgeler yerine bu belgeleri düzenleyenlerden alınacak tasdikli örneklerin kullanılması gerektiği ilgili Kanun maddesinde ifade edilmiştir. Yapılan incelemede ise gönderilen belgeler içinde 1.250,00 TL tutarındaki gidere ilişkin sadece yazar kasa fişi yer aldığı; fatura, fatura yerine geçen belge veya

harcamanın doğruluğunu gösterecek muhtevaya sahip herhangi bir tevsik edici belgenin bulunmadığı tespit edilmiştir.

Buna göre Genel Merkez kesin hesabında gösterilen ve tevsik edilmeyen 1.250,00 TL gider karşılığı Parti mal varlığının Hazineye irat kaydedilmesi gerekir.

B. Partiye gönderilen yazıyla 2015 yılı işletme defterinde kayıtlı olan ve ayrıntısı aşağıdaki tabloda verilen toplam 559,98 TL tutarındaki harcamanın parti tüzel kişiliği adına olmadığı hâlde parti tarafından ödenmesinin izahı istenmiştir.

Yevmiye Tarihi	Yevmiye No	Açıklama	Tutar
13.2.2015	76	Ulaşım Seyahat Konaklama Gideri (Parlamend Seyahat)	559,98 TL
TOPLAM			559,98 TL

Parti tarafından anılan yazıya verilen cevapta söz konusu giderlerin iki parti yöneticisine ait uçak bileti harcamasına ilişkin olduğu ve faturalarının sunulduğu belirtilmiştir.

2820 sayılı Kanun'un 70. maddesinin birinci ve ikinci fıkralarında "*Siyasi partilerin giderleri amaçlarına aykırı olamaz./Bir siyasi partinin bütün giderleri, o siyasi parti tüzel kişiliği adına yapılır.*" denilmektedir.

Yukarıda yer alan mevzuat hükümleri gereğince siyasi partiler giderlerini gerçekleştirirken ancak parti tüzel kişiliği adına yapabilirler. Parti adına olmayan harcamaların Parti bütçesinden karşılanması mümkün değildir. Yapılan incelemede ise kişiler adına kesilmiş faturaların Parti bütçesinden ödendiği, ayrıca söz konusu kişilerin parti yöneticisi olduklarına dair herhangi bir kanıtlayıcı belge de sunulmadığı görülmüştür. Bu sebeple parti tüzel kişiliği adına yapılmayan 559,98 TL tutarındaki harcama karşılığı Parti mal varlığının Hazineye irat kaydedilmesi gerekir.

2. İl Örgütleri Giderleri

19. Parti il örgütlerinin giderleri 1.111.362,00 TL olup bunun 81.049,00 TL'si personel giderlerinden, 84.064,00 TL'si temsil ve ağırlama giderlerinden, 30.262,00 TL'si basılı kağıt ve kırtasiye giderlerinden, 131.625,00 TL'si haberleşme giderlerinden, 21.250,00 TL'si taşıma ve vasıta giderlerinden, 586.104,00 TL'si kira giderlerinden, 360,00 TL'si bakım ve onarım giderlerinden, 141.835,00 TL'si ısıtma, aydınlatma ve temizlik giderlerinden ve 34.813,00 TL'si diğer giderlerden oluşmaktadır.

20. İl örgütlerinin 2015 yılı kesin hesap çizelgelerinin gider bölümü üzerinde yapılan incelemede giderlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olduğu sonucuna varılmıştır.

C. Parti Mallarının İncelenmesi

21. Partinin 2015 yılı defter ve belgeleri üzerinde yapılan incelemede herhangi bir taşınır ve taşınmaz mal ile menkul kıymet ediniminin olmadığı anlaşılmıştır.

IV. SONUÇ

Demokrat Partinin 2015 yılı kesin hesabının incelenmesi sonucunda;

A. Kanun'a uygun olmayan 1.809,98 TL gider karşılığı Parti mal varlığının 22/4/1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 75. ve 76. maddeleri uyarınca Hazineye irat kaydedilmesine,

B. Partinin 2015 yılı kesin hesabında gösterilen 1.848.862,00 TL gelir ve 5.519.493,82 TL giderin Hazineye irat kaydedilen dışında kalan bölümünün eldeki bilgi ve belgelere göre doğru, denk ve 2820 sayılı Kanun'a uygun olduğuna,

16/10/2019 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan
Zühtü ARSLAN

Başkanvekili
Engin YILDIRIM

Başkanvekili
Hasan Tahsin GÖKCAN

Üye
Serdar ÖZGÜLDÜR

Üye
Recep KÖMÜRCÜ

Üye
Burhan ÜSTÜN

Üye
Hicabi DURSUN

Üye
Celal Mümtaz AKINCI

Üye
Muammer TOPAL

Üye
M. Emin KUZ

Üye
Kadir ÖZKAYA

Üye
Rıdvan GÜLEÇ

Üye
Recai AKYEL

Üye
Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Üye
Yıldız SEFERİNOĞLU

Üye
Selahaddin MENTEŞ